

Ireneusz Celary, Bogdan Biela, *Duszpasterstwo rodzin w Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech w latach 2004-2019*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2022, 260 s. (ISBN 978-83-8099-154-5)

Rodzina jest najbardziej pierwotną i podstawową komórką społeczną, będącą fundamentem całej zbiorowości ludzkiej, a także podstawowym i naturalnym środowiskiem wychowania człowieka. Stanowi ona zatem szczególne dobro ludzkości, ale także dobro eklezjalne, jako trwała i żywa część Kościoła. Zarówno obecnie, jak i przez całe wieki, rodzina musiała zmagać się z różnymi trudnościami i problemami na jakie napotykała w realizacji swojego powołania. Z tych doświadczeń, często bolesnych i dramatycznych, wychodziła nierzadko odnowiona i umocniona. Nie dziwi zatem fakt, że Kościół otacza ją szczególną troską, czego wyrazem jest przede wszystkim duszpasterstwo rodzin.

W tematykę wspomnianego duszpasterstwa wpisuje się recenzowana książka pt. *Duszpasterstwo rodzin w Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech w latach 2004-2019*, wydana w 2022 r. w Księgarni św. Jacka, jako 98 pozycja serii pt. „Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”. Jak czytamy we Wstępie główny problem opracowania można sformułować w postaci pytania: „jak kształtowało się duszpasterstwo rodzin w Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech w latach 2004-2019?” (s. 21). Jest to zatem naukowa refleksja nad formami duszpasterstwa polskiej diaspory w Niemczech, w ramach której Autorzy podejmują próbę przedstawienia najważniejszych i adekwatnych wskazań pastoralnych dla wspomnianego duszpasterstwa. Przyjęte ramy czasowe obejmują okres od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej do momentu niespodziewanego pojawiania się pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, która skomplikowała działalność Kościoła niemal we wszystkich wymiarach.

Autorzy recenzowanej książki – teolodzy pastorałiści z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego, wykorzystując przede wszystkim stosowaną w teologii pastoralnej metodę „widzieć, ocenić, działać”, poszukują odpowiedzi na następujące pytania: Jak kształtowały się w latach 2004-2019 fale emigracyjne Polaków i ich rodzin do Niemiec i jakie były warunki społeczno-religijne dla rozwoju duszpasterstwa rodzin? Jak wyglądała w tym okresie organizacja tego duszpasterstwa w Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech i jakie grupy małżeństw i rodzin polskich objęła swym zasięgiem? Jakie wnioski dla rozwoju duszpasterstwa rodzin w XXI wieku można wyprowadzić z analizowanej sytuacji i działalności Polskiej Misji Katolickiej w omawianym okresie?

Recenzowana książka składa się ze wstępu poprzedzonego wykazem skrótów i bibliografią, trzech rozdziałów oraz podsumowania. Rozdział pierwszy pt. „Uwarunkowania duszpasterstwa rodzin polskich w Niemczech po 2004 roku” koncentruje się na warunkach, w jakich funkcjonowało omawiane duszpasterstwo w latach 2004-2019. Czytelnik znajdzie w nim najpierw dane dotyczące migracji polskiej do Niemiec oraz jej szczegółową charakterystykę. Ponadto zawiera

on analizę warunków ekonomicznych i społeczno-politycznych samej rodziny w Niemczech. Autorzy wychodzą bowiem z słusznego założenia, że migracje rodzin do nowych krajów zmuszają je do włączenia się w procesy adaptacyjne na różnych poziomach życia społecznego, kulturalnego, ekonomicznego, politycznego i religijnego danego państwa, co domaga się rozpoznania charakterystycznych tendencji widocznych we wspomnianych sektorach życia, które nie pozostają bez wpływu na życie rodzin w Niemczech. Niemniej ważne w tym kontekście są inicjatywy podejmowane przez Kościoły chrześcijańskie w Niemczech na rzecz małżeństwa i rodziny, a zwłaszcza rodzin emigrantów, tak licznie obecnych w tym kraju. Są one przecież pochodną nie tylko chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny, ale i wspomnianych wcześniej uwarunkowań i tendencji, które dzisiaj odnoszą się do małżeństwa i rodziny. Na uwagę zasługuje tutaj prezentacja wspólnej troski o małżeństwo i rodzinę oraz rozbieżności w podejściu do niektórych niełatwych kwestii, które są różnie postrzegane przez Kościoły chrześcijańskie, np. związki osób jedнопłciowych. Taka szeroka perspektywa pozwala na ukazanie specyfiki i roli duszpasterstwa rodzin w Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech.

Drugi rozdział podejmuje zasadniczą kwestię recenzowanej książki, a mianowicie troskę Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech o rodziny polskie. Rozdział drugi rozpoczyna ogólna refleksja nad znaczeniem rodziny w działalności pastoralnej Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech. Autorzy opracowania są świadomi, że środowisko polonijne w Niemczech jest bardzo zróżnicowane i to nie tylko pod względem prawnym, ale i w kwestii świadomości narodowo-kulturowej oraz religijnej, co sprawia, że duszpasterstwo rodzin jest trudne i wymaga zastosowania zróżnicowanych metod. Można się zgodzić ze stwierdzeniem, że opieka nad emigrantami dokonuje się na dwóch płaszczyznach. Pierwsza dotyczy pomocy duchowej i ściśle duszpasterskiej, a druga zaradzeniu potrzebom bytowym emigrantów. W kolejnych paragrafach zaprezentowano i omówiono posługę w ramach duszpasterstwa zwyczajnego i nadzwyczajnego. Jest ono realizowane przede wszystkim poprzez posługę przepowiadania, uświęcania i funkcję pasterską w poszczególnych ośrodkach, gdzie mogą spotykać się grupy migrantów. Tam dokonuje się ich uświęcenie poprzez głoszenie słowa Bożego, administrowanie sakramentów, publiczny kult liturgiczny oraz służbę bliźnim na płaszczyźnie kulturalno-oświatowej czy charytatywnej. Prezentacja tej ostatniej działalności pozostawia pewien niedosyt. Wyróżniono także rozmaite formy pobożności chrześcijańskiej, które ściśle łączą się z rokiem liturgicznym oraz inne najważniejsze inicjatywy pastoralne służące rodzinie. Wydaje się, że omawiany rozdział zyskałby na przejrzystości, gdyby nie wyróżniać paragrafu trzeciego, ale włączyć go do paragrafu pt. *Posługa uświęcania*.

Podstawowa oferta pastoralna dotycząca troski o małżeństwo i rodzinę w poszczególnych misjach jest realizowana i w miarę bogata, co nie oznacza, że nie można wskazać pewnych propozycji na przyszłość. Temu w zamyśle autorów recenzowanej książki ma służyć rozdział trzeci zatytułowany: „Inspiracje i wnioski

prakseologiczno-pastoralne”. Jak wynika ze „Wstępu”, wskazując na wyzwania, które stoją dziś przed duszpasterstwem rodzin w Niemczech, chodzi o to, aby uwrażliwić na nową wizję działalności zbawczej współczesnego Kościoła i wynikające z niej imperatywy pastoralne i programy działania, aby duszpasterstwo rodzin mogło skutecznie działać i owocnie się rozwijać w kontekście dynamicznie zachodzących procesów religijno-społecznych. Czytelnik znajdzie zatem w tym rozdziale rozważania o tak dziś koniecznym i podkreślanym przez papieża Franciszka nawróceniu w duszpasterstwie, a także konkretne propozycje związane głównie z katechumenalną koncepcją duszpasterskiej posługi Kościoła. Autorzy wyszli bowiem z założenia, że duszpasterstwo rodzin może odnowić się tylko wówczas, kiedy odnowi się całe duszpasterstwo. Słusznie zatem podkreślono, że dzisiaj istnieje pilna potrzeba duszpasterstwa ewangelizacyjnego prowadzącego do tworzenia małych grup, jako środowisk żywej komunii i uczestnictwa, ukierunkowanych całkowicie na misję, prowadzących ostatecznie do uformowania uczniów-misjonarzy. Odnosząc to do duszpasterstwa rodzin należy najpierw prowadzić intensywną ewangelizację małżeństwa i rodziny, następnie poprzez formację katechumenalną w małych grupach budować rodzinę jako Kościół domowy. W efekcie tych działań będzie ona mogła stać się podmiotem duszpasterstwa rodzin, realizując funkcję prorocką, kapłańską i pasterską. W realizacji katechumenalnej koncepcji duszpasterstwa należy korzystać z bogatych doświadczeń posoborowych ruchów odnowy Kościoła.

Książka została napisana językiem komunikatywnym, dlatego czyta się ją z zainteresowaniem. Jednak obszernie przypisy, przeładowane najczęściej informacjami szczegółowymi, dopowiedzeniami i fragmentami z przywoływanych źródeł i literatury, zniechęcają do ich lektury. Warto podkreślić, że Autorzy – podejmując refleksję teologiczno-pastoralną nad duszpasterstwem rodzin w Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech w latach 2004-2019 – wykorzystali nauczanie Kościoła współczesnego, literaturę teologiczną dotyczącą duszpasterstwa rodzin i duszpasterstwa emigracyjnego, ale także opracowania pozateologiczne, zawierające głównie dane empiryczne o skali migracji do Niemiec, jak również analizę tego złożonego zjawiska w języku polskim i niemieckim.

Książka pt. *Duszpasterstwo rodzin w Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech w latach 2004-2019* podejmuje ważny i priorytetowy problem, jakim jest troska Kościoła o małżeństwo i rodzinę, często dziś kwestionowanych i poddawanych różnym i niebezpiecznym „eksperymentom”. Odnosi się ona także do bardzo aktualnego zjawiska migracji ludności, które dla całego współczesnego świata, a także dla Kościoła stanowi ważne wyzwanie, a nawet znak czasu, który należy właściwie odczytać, ewangelicznie zinterpretować i podjąć odpowiednie działania. Niewątpliwym jej walorem jest także zebranie ważnych informacji dotyczących migracji Polaków do Niemiec, działalności duszpasterskiej Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech. Są to dane często rozproszone, fragmentaryczne i łatwo ulotne, dlatego ich zgromadzenie i uporządkowanie należy uznać za wartościowe

dla historii duszpasterstwa Kościoła w Polsce i Niemczech. Ponadto na podkreślenie zasługuje także próba wskazania pewnych kierunków polonijnego duszpasterstwa rodzin w Niemczech, a zwłaszcza ich powiązanie z duszpasterstwem kerymatycznym oraz metodami i formami stosowanymi w posoborowych ruchach eklezyjalnych. Recenzowana książka może zatem okazać się wartościowa nie tylko dla teologów, zwłaszcza podejmujących refleksje naukową dotyczącą małżeństwa i rodziny, ale także dla historyków oraz duchownych, osób konsekrowanych i katolików świeckich zaangażowanych w duszpasterstwo rodzin.

Marek Fiałkowski OFMConv

Katechizm według bł. Edmunda Bojanowskiego, red. A. Kiciński, Lublin–Dębica, Werset-Zgromadzenie Sióstr Służebniczek BDNP 2022. [ISBN: 978-83-966317-0-1; 182 s.] Dostęp on-line: <https://repozytorium.kul.pl/handle/20.500.12153/3855>. <http://hdl.handle.net/20.500.12153/3855>

W dobie kryzysu autorytetów i zagubienia autentycznych wartości, współcześni rodzice, nauczyciele, duszpasterze i katecheci muszą nieustannie poszukiwać nowych metod i form ukazywania dzieciom i młodzieży tego, co dobre, wartościowe i piękne. Jest to zadanie nader trudne, zwłaszcza w zderzeniu z przekazem wszechobecných środków społecznego przekazu, a zwłaszcza mediów społecznościowych, portali internetowych, czy wątpliwej wartości literatury, promujących pseudowartości, zachęcających do działań uznawanych dotąd przez wielu za naganne i społecznie nieakceptowalne. Jednocześnie wielu rodziców narzeka dziś na brak stosownych wskazówek do rozmów z dziećmi na tematy religijne, zaś wielu katechetów i duszpasterzy poszukuje publikacji, w których można by znaleźć ciekawe, pouczające opowiadania, przypowieści, bajki czy legendy, które będą jednocześnie uczyć, bawić i zaciekawiać coraz bardziej wymagającego młodego słuchacza niedzielnych homilii czy uczestnika katechezy szkolnej.

Dorośłym pytającym o wartościową literaturę dla dzieci i młodzieży, ciekawą pomoc katechetyczną i duszpasterską oraz interesującą lekturę duchową, a przy tym szukającym oryginalnego punktu wyjścia do, nierzadko wymagających, rozmów z dziećmi na tematy związane z wiarą i moralnością, śmiało można polecić opublikowany w wersji internetowej *Katechizm według bł. Edmunda Bojanowskiego* (<https://repozytorium.kul.pl/handle/20.500.12153/3855>). Redaktorem publikacji jest związany z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II, znany polski katechetyk ks. dr hab. Andrzej Kiciński, prof. KUL, kierownik Katedry Katechetyki Szczegółowej i Współczesnych Form Przekazu Wiary. Wraz z Siostrami Służebniczkami (duchowymi córkami bł. Edmunda Bojanowskiego) podjął on próbę przybliżenia szerokiej grupie odbiorców nader bogatej spuścizny